

Plakátok és rajzok | Árendás József tervezőgrafikus kiállítása

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves Barátaim,

Szeretem a kiállításmegnyitókat. A művész számára ez egy ünnep, a munka közbeni pillanatnyi megállás, a szemlélődés ideje, a megnyitó személy meg azon gondolkodik, hogy mi az, ami az alkotóról eddig nem hangzott el, vagy nem került leírásra. Árendás Józsefről számos elemző cikk, gazdagon illusztrált katalógus és könyv jelent meg, így elég nehéz dolga van az embernek, ha megpróbál olyan dolgokat mondani, amik még nem jelentek meg, az itt jelen lévők nem tudnak. (Zárójelben: ez az ötödik, róla szóló megnyitó szövegem).

Árendás József mostani alkalma annyiban is különleges, hogy művészünk 80 éves életkorához kötődik. Ilyenkor már az ember kenyere javát megette, mögötte megkerülhetetlen életmű van, beírta magát a magyar vizuális kultúra, a magyar tervezőgrafika történetébe.

A mostani kiállítás címe Plakátok és rajzok. Ez nagyon szerencsés cím, mert jellemző minden alkotására, hogy kiindulópontja a rajz, mint a gondolat első lejegyzése. A tervezés fázisának az első lépcsője, a gondolkodás alapja, amelyet a művész „felöltöztet” a saját grafikai stílusával. Bár látható, hogy ebből a gondolkodásból ide-oda kikacsint, ezzel is demonstrálva, hogy képes bármilyen gondolat mentén kitűnő műveket létrehozni.

Ezzel kapcsolatban szeretném a sok közül az egyik emlékemet megosztani önökkel. 1990-ben Torinóban volt egy kiállítás, ahol a cseh, lengyel és magyar plakáttervezők legjavát, friss munkáikat mutatták be. A megnyitó utáni vacsorán Jóska nagyon rövid idő alatt lerajzolt minden vendéget, a jelenlévők szinte tiszteletével és elismerésével övezve. Ezek a rajzok mind a lényegről szóltak, némi humorral fűszerezve. Itt is látszott, hogy a szakma legfontosabb eleme a kisujjában van, bármihez nyúl, „remek művé” válik a keze alatt, a keze által. Ezen a kiállításon szép számmal láthatunk rajzokat, ezzel sikerült egy különleges élményt adni a látogatóknak. „Összeválogattam a jobbakat”, mondta nekem a napokban. Igaza volt.

A korai művek között a legnemesebb kézműves jellegű nyomtatványok a jellemzőek, a rajzot sok helyen kiegészíti a festés, a fotó, a rendkívül igényes műgond. Külön figyelmet érdemel a tipográfia használata. Mindig a lényegre koncentrál, furcsa csavarokat rak a betűk használata során, új összefüggéseket villant fel, sajátos helyzeteket teremt. Nála a kép és a szöveg együtt segíti a plakát kiteljesedését.

Az alkotás során, a különböző munkafázisokban szinte lubickol, örömmel, szeretettel, műgonddal készíti műveit. Mivel a „régi” iskola (ezt idézőjelben írtam) markáns képviselője, nála minden vonalnak, foltnak, színnek, betűnek funkciója van, nem csak úgy l’art pour l’art készülnek ezek a munkák. Tudom, hogy hidegrázást kap a trehány, öncélúan, rosszul elkészített produkcióktól, és ennek hangot is ad. Árendás mindig a lényegre tapint, a különböző asszociációknak lehetőséget ad. Megfogalmazásaiban alkalmazkodik a témához, sokféleképpen közelít hozzá, lehántja róla a fölösleget, epigrammaszerűen gondolkodik, soha nem magyaráz feleslegesen, letisztult költészetet művel. Messziről megismerni műveit, nem lehet senkivel összetéveszteni, nála minden kerek egészé válik...

A kilencvenes években, amikor már mindent komputerrel lehetett és kellett megoldani, az elsők között volt, aki a számítógép alkalmazását megtanulta. Nem kis teljesítmény volt úgy gondolkodni, hogy megőrizze a kézműves biztonságát, átírja a gép segítségével és létrehozson egy új minőséget.

Ebben is a legjobbak között van.

Az elmúlt hetekben ezen is továbblépett. Elkezdett a mesterséges intelligenciával beszélgetni a plakátjairól, meglepően érdekes, tanulságos válaszokat kapott. Vizuális feladatokat is adott neki, meghatározta a feltételeit, nagy örömet lelte a pillanatok alatt elkészült dolgokban, azt

mondta nekem a telefonba, miután lelkesedéssel beszélt az eredményekről, idézem: ” 80 év után már játszhatom”.

Ismeretségünk nagyon régi keletű. Együtt felvételiztünk az Iparművészeti Főiskolára, őt felvették, engem nem. De némi kanyargós út után újra találkoztunk. 1988-ban a Pécsi Kisgalériában megrendeztem a máig emlékezetes plakátkiállítását. Ettől az időtől kezdve több közös projektben, kiállításon, utazáson voltunk együtt. Néhány városnevet sorolok fel, ahol a magyar plakátművészetet bemutattuk: Pécs, Torino, Prága, Varsó, Brüsszel, Róma, Budapest. Az együtt töltött napok során igazi barátságot kötöttünk, és ez a legfontosabb.

A kilencvenes években a plakát elveszítette vezető szerepét, a média más ágai kerültek előtérbe. Amiatt, hogy a magyar plakátművészet megmaradjon, 2005-ben több más kollégával együtt megalapítottuk a Magyar Plakát Társaságot. A társaság ma már rendszeresen bemutatkozik hazai és külföldi kiállítótermekben, sajnos csak ott, pedig a plakát megjelenésének igazi színhelye leginkább az utca lenne! Jónéhány évig vezetői voltunk a Magyar Plakát Társaságnak. Ha valaki végignézi, hogy milyen témákat dolgoztunk fel, és hol voltak a kiállításaink, láthatja, hogy óriási az a szakmai erő, és tudás, ami összetartja az idősebb és fiatalabb tervezőket. Mindig törekedtünk arra, hogy a bemutatkozások megfelelően legyenek dokumentálva, katalógusokat, könyveket nyomtattunk, hogy később is meg lehessen nézni, hogy a 21. század elején, Magyarországon volt egy, a plakát műfaját szívéen viselő közösség.

Az egyéni ambíciókon túl, ma sokan vannak, akik a magyar tervezőgrafikáért tevékenykednek. Közülük az egyik Árendás József. Biztosan emlékeznek a 2016 őszén megrendezett első PosterFest | BudaPest nemzetközi kiállításra. Ennek a nagyszerű eseménynek a fő mozgatója volt ő, aki összefogta ezt a rendezvényt, rengeteget dolgozott érte, ugyanúgy, mint az alkotásaiban, a legapróbb részletekre is odafigyelt, mindig volt egy hasznosítható ötlete, és nem utolsósorban példát mutatott arra, hogy lehet valamit ilyen remek módon megoldani. Jól tudtunk együtt dolgozni, a közös cél összekovácsolt bennünket. Soha nem felejttem el a megnyitó előtti estét, amikor kész volt a kiállítás, milyen eufórikus állapotban volt mindenki, aki részt vett ebben a munkában.

Eltelt az életünkben 80 év. A gazdag, sokrétű, utánozhatatlan életmű ismeretében megállapíthatjuk, hogy Árendás József boldog ember. A következő években továbbra is várjuk bölcsességéből, szarkazmusból, finom iróniából táplálkozó műveit, azokat az értékeket, amelyek soha vissza nem térő vizuális élményeket adnak.

Azzal szeretném befejezni, amivel az 1990-es komáromi kiállítását nyitottam meg: *Árendás József, a barátom*. Köszönöm neki, és Önöknek is, hogy meghallgattak.

Pinczehelyi Sándor

Budapest, Múcsarnok, 2026. szeptember 24.